

ستاد کار آفرینی شهر تهران

Iranian Society of
SID

جشنواره راهنمایی و مشاوره شغلی

واحد الزهراء (س)

نقش اساسی مشاوره شغلی در هدایت دانش آموختگان دانشگاهی به سوی انتخاب زندگی شغلی

رحمان مهدی نژاد قوشچی کارشناس ارشد مشاوره شغلی

Rah-mehdinezhad1981@yahoo.com

09143432148 - 0443-3222247

قوشچی - خیابان امام - خیابان گلستان - پلاک ۵۸ - ک پ ۱۸۷۴۹ - ۵۷۵۱۶ آدرس: ارومیه - شهر

مقدمه:

ورود به دنیای کسب و کار در عصر حاضر که جهان وارد دوره‌ای از فرصتها و چالش‌های بزرگ شده است، نیاز به دانش، مهارت و ویژگیهای خاص دارد. در هزاره جدید عوامل مؤثر بر موفقیت و خوشبختی افراد، سازمان‌ها و ملت‌ها به سرعت در حال تغییر است و در چنین دوره‌ای موفقیت، به برخورداری از آخرین دانش و توانایی بکارگیری آن به شیوه‌ای نو آورانه و مؤثر بستگی دارد. دیگر شرایط پایدار برای دنیای کسب و کار وجود نخواهد داشت، لذا لازم است افراد را در طول تحصیلات برای انتخاب زندگی شغلی و مقابله با بحران‌ها و چالش‌ها آماده نمود. در این مقاله سعی بر آن شده تا با معرفی رشته مشاوره شغلی و طیف گسترده خدمات آن به نقش مهم آن در پیوند زندگی تحصیلی به زندگی شغلی و انتخاب زندگی شغلی اشاره شود. مشاوره شغلی چیست؟ مشاوره شغلی عبارت است از تعیین یک حرفه که با استعدادها و امکانات و خصوصیات روانی و جسمی فرد سازگار و هماهنگ باشد. به عبارتی در این شاخه راهنمایی و مشاوره دو دسته اطلاعات مورد بررسی قرار می‌گیرند، یک دسته اطلاعات مربوط به مشاغل و دسته دیگر اطلاعات مربوط به ویژگیها و استعدادهای فرد و در جریان مشاوره تلاش می‌شود تا هماهنگی و تناسب بین این دو دسته اطلاعات مشخص شود و تعیین گردد تا چه اندازه‌ای شرایط مربوط به یک حرفه با تواناییها و ویژگیهای فرد سازگاری دارد. مشاوره شغلی و اهداف کاربردی آن هدف مشاوره شغلی رشد توانائی کشف فرصت‌های شغلی توسط افراد و دستیابی فرد به شغلی است که برای او رضایت، موفقیت، سازگاری، انگیزش و پیشرفت را در بر داشته باشد. به نظر سوپر (۱۹۸۵) هدف مشاوره شغلی دست یابی به بلوغ حرفه‌ای است، بلوغ حرفه‌ای یعنی داشتن آگاهی نسبت به مشاغل، شناخت خود، خود پنداری روشن شغلی، توانایی تصمیم‌گیری در مورد شغل آینده، مسئولیت پذیری، خود اتکایی در کشف فرصت‌های شغلی، خلاقیت در فرآیند جستجوی شغل (زونکر، ۲۰۰۶). بر اساس رویکرد میچل، لیون و کرامبولتز (۱۹۹۹) هدف مشاوره شغلی عبارت است از کمک به فرد برای گسترش تواناییها و نیازهای خود، کسب آمادگی لازم برای تغییر به منظور به دست آوردن کسب و کار، بالا بردن عملکرد شغلی، آماده سازی افراد برای مقابله با مشکلات و مسائل شغلی است. به نظر آنها مشاوره مانند یک مربی به فرد کمک می‌کند تا نیازها و تغییرات بازار کار را درک کند و بر اساس آن برای دستیابی به شغل مناسب تلاش کند (زونکر، ۲۰۰۶). زندگی تحصیلی و زندگی شغلی انسان در طول زندگی خود مراحل مختلفی را سپری می‌کند و به مرور

www.SID.ir

زمان از مرحله‌ای به مرحله دیگر منتقل می‌شود. به عنوان مثال از مرحله نوزادی به کودکی و سپس به نوجوانی و جوانی می‌رسد. این روش یکی از روشهای تقسیم‌بندی زندگی است که بر اساس زمان و طول عمر است. روش دیگری که زندگی را بر اساس آن تقسیم‌بندی می‌کنند، روش وظیفه‌ای است. یعنی زندگی انسان بر حسب نوع وظایف به دوران‌های مختلفی تقسیم‌بندی می‌شود. مثلاً در یک دوران از زندگی بیشترین و مهمترین وظیفه انسان تحصیل است که آن را زندگی تحصیلی می‌نامند و دوران دیگر را زندگی شغلی می‌نامند که فرد مهمترین و بیشترین وظیفه‌اش در رابطه با انتخاب شغل و پیشرفت در آن است، زندگی تحصیلی در واقع تمامی دوران تحصیلات فرد چه در دوران مدرسه و چه در دوران دانشگاه را شامل می‌شود. تمامی آموزشهای رسمی و غیر رسمی را که در این دوران فرد دریافت می‌دارد تا در آینده شغلی خود آنها را به کار بندد تحت عنوان زندگی تحصیلی مطرح می‌شود. شروع زندگی شغلی افراد بستگی به شرایط فردی و اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع دارد. بسیاری از افراد در بسیاری از کشورها زندگی شغلی خود را از سنین کودکی یا نوجوانی آغاز می‌کنند و عده‌ای زندگی شغلی خود را همزمان با تحصیلات دانشگاهی یا پس از اتمام آن آغاز می‌کنند، کسانی که تحصیلات آکادمیک و دانشگاهی را برای رسیدن به یک زندگی شغلی موفق انتخاب می‌نمایند، در تمامی دوران تحصیل خود در دانشگاه در مورد شغل آینده خود می‌اندیشند و احتمالاً شغلی مرتبط و یا غیر مرتبط با رشته تحصیلی خود در طول دوران دانشجویی بدست می‌آورند. فرد خدماتی را از دانشگاه محل تحصیل خویش دریافت می‌دارد و خود را برای ورود به دنیای کسب و کار آماده می‌کند در واقع کسانی که از این دوران طلایی زندگی خود استفاده کامل را برده و مهارتهای مورد نیاز بازار کار را در این دوران کسب کرده‌اند در دوره‌گذار از زندگی تحصیلی به زندگی شغلی متحمل زحمت کمتری خواهند شد و در فرایند کارایی زودتر به نتیجه خواهند رسید. انواع زندگی شغلی به طور کلی می‌توان گفت تاکنون مردم دنیا چهار نوع زندگی شغلی را تجربه کرده‌اند که به نقل از صمد آقایی (۱۳۸۴) به شرح زیر است:

- استخدام - خوداشتغالی - کار آفرینی - کار آزاد استخدام منظور از استخدام، زندگی شغلی‌ای است که شخص در قالب یک قرارداد رسمی و معتبر، وقت و مهارتهای خود را در مقابل دریافت وجه مشخصی در اختیار سازمانی دولتی یا خصوصی قرار می‌دهد. این نوع استخدام استخدامی است که موجب امنیت شغلی کامل یا نسبی برای مدت نسبتاً طولانی گردد. بعنوان مثال کلیه افرادی که در استخدام رسمی دولت یا سازمانهای خصوصی هستند، زندگی شغلی آنها از نوع استخدام است یعنی زندگی‌ای که از یک حداقل امنیت شغلی و اقتصادی برخوردار است و فرد استخدام شده دغدغه ضرر و ریسک مالی کارفرما را ندارد و در جستجوی یک زندگی مطمئن و بی‌مخاطره است اگرچه در سطح بالایی از رفاه نباشد. خوداشتغالی اصطلاحی است برای بیان و توصیف یک نوع زندگی شغلی که در آن فرد، حرفه خود را به تنهایی و با مسئولیت شخصی در منزل انجام می‌دهد. بنابراین افرادی که در خارج از خانه مشغول به کار هستند اگرچه به تنهایی آن کار را انجام دهند ولی جزء این گروه قرار نخواهند گرفت. بعنوان مثال ممکن است فردی در یک مغازه یا یک کارگاه مشغول تولید محصولی مثل

قاب عکس باشد یا به تنهایی صاحب مغازه‌ی باطریساز می‌شود و آن را اداره کند، اما چون فعالیت او خارج از منزل مسکونی انجام می‌شود به عنوان خوداشتغال شناخته نمی‌شود. البته افرادی که با دیگران در سرمایه یا وسایل کار شریک باشند و به تنهایی یا خانوادگی در منزل کار کنند و قسمتی از ریسک کار را متقبل شده باشند، خود اشتغال محسوب می‌شوند. کارآفرینی: کارآفرینی نه تنها یک نوع زندگی شغلی است بلکه بسیاری معتقدند یک سبک زندگی یا یک سبک تفکر و یا یک فرهنگ است. زندگی کارآفرینانه زندگی‌ای است توأم با هیجان، ریسک، تنوع، تغییر، شکست، پیروزی، شوق، تلاش، خلاقیت و فرصت‌گرایی. زندگی‌ای که در آن از سکون و رخوت و ناامیدی خبری نیست. زندگی شغلی کارآفرینانه را افرادی انتخاب می‌کنند که دوست دارند از دیگران موفقتر باشند. آنها می‌خواهند این موفقیت را از طریق تلاش بیشتر، خلاقیت بیشتر و خلق و کشف و بهره‌برداری بیشتر از فرصتها به دست آورند. روحیه آنها طوری است که نه از رئیس داشتن خوششان می‌آید و نه از ریاست کردن بر دیگران. آنها سخت به دنبال تحقق بخشیدن آرمان و چشم انداز خود هستند و در این راه پول فقط معیاری جهت نشان دادن میزان موفقیتشان است نه هدف غائی فعالیت‌هایشان. شکست در نزد کارآفرین واقعه‌ای است که هنوز فواید آن تبدیل به سود نشده است. دقت کنید او اگر هیچ پولی از کارش به دست نیامد و یا حتی متحمل ضرر نیز شود تا زمانی که از کارش لذت می‌برد خود را موفق حس می‌کند. کارآفرین همواره در جستجوی ایده‌ها و فرصتهای جدید است. کار آزاد کار آزاد را اگر به معنی عام آن در نظر بگیریم همه افرادی را شامل می‌شود که مزد بگیر نیستند. به عبارت ساده‌تر هر کس که در استخدام سازمانی نباشد کار آزاد دارد. در این صورت کارآفرین و خوداشتغال نیز در حوزه کار آزاد قرار می‌گیرند. اما اگر معنی خاص آن را در نظر بگیریم صاحبان مشاغل آزاد تنها آن گروهی از غیرمزد بگیران هستند که نه کارآفرینند نه خوداشتغال. صاحبان مشاغل آزاد با افراد خوداشتغال و کارآفرینان تفاوت‌های بارزی دارند که در توضیحات مربوط به هر یک از آنها بیان گردید. جدول زیر جهت روشنتر شدن تفاوت‌های هر یک از آنها از نظر ویژگیهای فردی ارائه می‌گردد. مشاوره شغلی و انتخاب زندگی شغلی آنچه در مشاوره شغلی برای رسیدن به اهداف آن صورت می‌گیرد متنوع و گسترده است. این خدمات و فعالیت‌ها از دوران کودکی تا زمان پیری و بازنشستگی ادامه دارد. هدف مشاوره شغلی در دوران کودکی، نوجوانی و آغاز جوانی کمک به فرد در جهت رشد شغلی است تا بتواند جنبه‌های روانی و اجتماعی لازم جهت اقدام برای جستجوی کار و شغل و نهایتاً سازگار شدن با آن را کسب نماید. مشاوره شغلی فرایند کمک به رشد خلاقیت فرد در راستای شناسایی فرصت‌های شغلی است تا بتواند بر اساس شناختی که از خود دارد برای دستیابی به شغل مناسب اقدام کند، اساس هر نوع اقدام اعم از انتخاب شغل و یا نوع زندگی شغلی در مراحل بعدی زندگی بستگی به رشد فرد در این مراحل دارد. چنانچه شخص با توجه به شرایط محیط زندگی مثل آموزش، خانواده، فرهنگ اجتماعی و اقدامات مشاوره رشد لازم را کسب کرده باشد زمینه برای انتخاب زندگی شغلی در او ایجاد خواهد. فرایند مشاوره شغلی در دوران جوانی و میانسالی کمک به فرد در جهت غنی‌سازی شغلی و نوآوری در کار شغل می‌باشد.

برای آنکه شخص بتواند به رشد لازم در زمینه کسب و کار و اشتغال دست یابد مشاوران اقداماتی را انجام می دهند، یک برنامه بسیار مهم مشاوران شغلی برای دانش آموزان، دانشجویان و افراد جویای کار طرح ریزی شغلی است. در فرآیند طرح ریزی شغلی به شخص کمک می شود در ابعاد ذیل رشد لازم را کسب کند: ۱- رشد اطلاعات و آگاهی فرد در زمینه دنیای مشاغل، فرصت های شغلی، چگونگی کشف فرصت های شغلی ۲- شناخت جنبه های شخصیتی خود در رابطه با اشتغال، شناسایی مهارت های عقلانی و هوش، کشف استعدادها، شناسایی ارزشهای فردی و سازماندهی آن ۳- تدوین یک طرح قدم به قدم برای رسیدن به اهداف فوق در مشاوره شغلی فرد با گستره وسیعی از مشاغل آشنا می گردد، فرهنگ لغات مشاغل در او رشد می کند، نحوه شکل گیری و رشد مشاغل در جامعه در ذهن او شکوفا می گردد، نقش شغل در زندگی فردی و اجتماعی برای او روشن می گردد، رابطه نیازها و ارزشها و خواسته های مردم با مشاغل را کشف می کند، فرد با دنیای کار ارتباط پیدا می کند، انگیزه پیشرفت، هدفمندی، اقدام برای برنامه ریزی را کسب می نماید. نتیجه گیری: از طریق اجرای برنامه های گوناگون در طول دوران تحصیلات و رشد فرد که مشاوره شغلی هم جزئی از آن به حساب می آید، می توان افراد را در انتخاب زندگی شغلی آینده یاری کرد. چنانچه از طریق برنامه های مشاوره شغلی ذهن کودک را در دوران دبستان نسبت به شغل آینده اش فعال گردد، در دوره راهنمایی راجع به خود، مشاغل و واقعیت آنها در زندگی شناخت و اطلاعات لازم را بدست آورد و دنیای شناختی او راجع به مشاغل سازمان دهی شود و خود ساماندهی ذهنی خود را راجع به مشاغل بیاموزد و در دوران دبیرستان فرایند جستجوی کار، همراه با مهارت های مربوط به آن را بیاموزد و با دنیای مشاغل ارتباط عملی پیدا کند و با افراد خلاق در ارتباط قرار گیرد و از آنها الگوگیری نماید و همین روند را در دانشگاه نیز ادامه دهد و تجربه مفیدکاری را نیز در این دوان آغاز نماید، انتخاب یک زندگی شغلی موفق و متناسب با نیازها و استعداد و شخصیت فرد دور از دسترس نخواهد بود. مشاوره شغلی، راهنمایی گام به گام فرد به سوی انتخاب زندگی شغلی و سازگار شدن با آن و کسب موفقیت های شغلی و کاری در تمامی دوران زندگی است. فهرست منابع: - اردبیلی یوسف، (1378) راهنمایی و مشاوره حرفه ای و روشهای کسب و کاربرد اطلاعات شغلی، تهران، مؤسسه نشر ویرایش، - شفیق آبادی عبدالله، (۱۳۸۱) راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه ای نظریه ها و مفاهیم انتخاب شغل، تهران، انتشارات رشد، - صمدآقایی، جلیل (۱۳۸۴). انتخاب زندگی شغلی. تهران: نشریه کار و جامعه، شماره ۶۶، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی

. -Chamey, A. and Libecap, G. (1999), Impact of Entrepreneurship Education, Insights, A Kaufmann Research Series, Los Altos, CA. -Clinch, R, Convery, F. and Walsh, B. (2002), After the Celtic Tiger, Challenges Ahead, The O'Brien Press, Dublin. -Matlay, H. and Mitra, J. (2002), "Entrepreneurship and learning: The double act in the triple helix", The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, Vol. 3 No. 1. - Zunker, Vernon (2006) Career Counseling a holistic approach ; California, Brooks/ Cole Publishing Company.